

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

23-24 лютого 2023 року

м. Запоріжжя

УДК 614.253(063)

С 69

Редколегія:

Л. М. Боярська – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

І. Г. Утюж – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Ю. В. Котлова – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Д. П. Сепетий – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Н. В. Спиця – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

С. А. Козиряцька – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

С69

Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині) : зб. матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 лютого 2023 року). – Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. – 207 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

©Запорізький державний медичний
університет, 2023

Список використаних джерел

1. Freud S. Beyond the Principle. URL: https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/freud_beyond_the_pleasure_principle.pdf (дата звернення: 30.09.2022)
 2. Freud S. On transience. URL: https://www.sas.upenn.edu/~cavitch/pdf-library/Freud_Transience.pdf (дата звернення: 30.09.2022)
 3. Freud S. The ego and the id. URL: https://www.sas.upenn.edu/~cavitch/pdf-library/Freud_SE_Ego_Id_complete.pdf (дата звернення: 30.09.2022)
- УДК 316.1 (45)

ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ТІЛЕСНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Янковський Степан Владиславович,
доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології*

Маріупольського державного університету

Анотація. Війна належить до комплексних форм соціальної реальності. Нагадаємо кілька елементів, що є визначальними при її потрактуванні з огляду на шляхи конструювання соціальної реальності. Така візія надає можливість добрати ключ, яким відкривається неоднозначність сприймання війни. магія війни, виникаючи на тілесно-корпоральному рівні, вводить заборону поглянути на війну як на невід'ємний елемент соціальної реальності, інструмент вирішення конфліктів. Об'єктивація тілесності в умовах війни – це процес виформовування оптики війни, який він розгортається на тілесно-корпоральному рівні медійного, соціального, культурного полів. Для інтерпретації об'єктивації тілесності в умовах війни в медійному, соціальному, культурному полях пропонуємо ввести аксіоми інтерпретації, які дозволяють розглянути війну в оптиці магії війни. І нинішня московська війна з Україною засвідчує, що спотворені магією війни спільноти здатні чинити геноцид, а інші чинити спротив агресорам, навіть в тих обставинах, коли хтось розраховував тривалість спротиву.

Ключові слова: соціальна реальність, оптика війни, магія війни, культ героїв, соціальне служіння

Abstract. War belongs to complex forms of social reality. We will recall several elements that are decisive in its interpretation in view of the ways of constructing social reality. Such a vision makes it possible to find a key that opens up the ambiguity of the perception of war. the magic of war, arising at the corporeal level, introduces a prohibition to look at war as an integral element of social reality, a tool for conflict resolution. The objectification of corporeality in the conditions of war is the process of shaping the optics of war, which unfolds at the corporeal level of the media, social, and cultural fields. In order to interpret the objectification of corporeality in the conditions of war in the media, social, and cultural fields, we propose to introduce axioms of interpretation that allow us to consider the war through the optics of the magic of war. And Moscow's current war with Ukraine proves that communities distorted by the magic of war are capable of committing genocide, while others resist the aggressors, even in those circumstances when someone calculated the duration of the resistance.

Key words: social reality, optics of war, magic of war, cult of heroes, social service

Вважаємо актуальним і важливим це не тільки з тієї причини, що після 23 лютого 2022 року війна постала буденним явищем життєсвіту українців. І сьогодні вже кожен має свій особистий досвід війни. А й те, що від своїх витоків чергова московська навала не сприймалась як війна. Її сприймали як те, що вже відбулось (анексія українського Криму) і те, що відбувається десь на Сході, зросійщеному, депресивному, антиукраїнському або «ватному». Навіть сьогодні спостерігається медійну активність тих, хто підміняє війну широкими питаннями: чому війна та чи не краще заради спокою та добробуту зректись тих земель на Сході, бо головне люди. Ці голоси легко проникають в соціальне поле а знаходять своїх явних та тайних реципієнтів та інфлюенсерів. Отже, війну від початку не сприймали як війну, а чому так могло статись? Першою відповідь є така: на першому етапі московську агресію акумулювало медійне поле, тому чули про агресивні дії, але війну не відчували у повсякденному вимірах повсякденності, тілесний вимір війни залишався закамфльованим наголосами медійних експертів. Всі вдались обговорювати гібридність війни. І феномен обрання Петра Порошенка Президентом України у першому турі виявив нагальну, на той час, потребу українського суспільства у, сьогодні скажімо, карантинним заходам. Головна передвиборна обіцянка завершити всі військові дії в календарні терміни, виборчі дискурси проведення антитерористичної операції, поствиборче уведення в обіг у медійному, соціальному, освітньому полях виробленої у правничих дискурсах термінології на кшталт

«тимчасово окуповані території», «лінія зіткнення». Нарешті, нагадаємо про настійливе порівняння ордланду із «раковою пухлиною».

Увесь зазначений тезаурус сприймання московської навали, від гібридності до онкології, засвідчується неприймання, відторгнення війни на тілесно-корпоральному рівні конструювання соціальної реальності. Відтак, окреслимо цей обрій тілесно-корпорального сприймання війни та запропонуємо інтерпретацію. Але спершу зазначимо на наявність альтернативи тілесно-корпорального рівня конструювання соціальної реальності війни. Прикметно, що в медійному, соціальному полях утверджуються, так звані, «голоси миру». Голоси миру є перетвореною формою того ж самого тілесно-корпорального рівня. Їх сутнісною рисою є використання риторики взаємодії, замирення, примирення, порозуміння. І чим масштабніші «голоси миру», тим більше людей втрачає здатність до критичного сприйняття війни. Зазначена альтернатива відіграє іншу функцію, так би мовити, санітарну. За її допомогою здійснюється ідентифікація, ізоляція об'єктів тілесно-корпоральної сфери, які дефрагментовані або перетворені війною. Завданням «голосів миру» є творення своєрідного «депозитарію» соціальної тілесності. Отже, об'єктивація тілесності в умовах війни – це процес виформовування оптики війни, який розгортається на тілесно-корпоральному рівні медійного, соціального, культурного полів. У медійному полі виробляється сенс війни. Дієвість його структура забезпечується уявною опозицією відторгнення війни на тілесно-корпоральному рівні із неприйманням війни у перетворених формах «голосів миру». Так розгортається дух несприйняття війни у соціумі. Його значення у тому, щоб акцентувати стан війни в соціальному полі через сегментацію його об'єктів на об'єкти спотворені війною та об'єкти, що зберегли стан своєї недоторканості в умовах війни. Тож припустимо наявність кореляції масштабування «голосів миру» із обрієм тілесно-корпорального конструювання рівня соціальної реальності або оптики війни у культурному полі.

Вважаємо, що для інтерпретації об'єктивації тілесності в умовах війни в медійному, соціальному, культурному полях пропонуємо ввести такі аксіоми інтерпретації:

Бажання миру і прагнення миру ніколи не були здатні зупиняти війни.

Війна окреслює символічний універсум соціуму на тілесно-корпоральному рівні.

Війна забезпечує інтенсивність соціальних зв'язків.

Війна виформовує уявлення колективної форми соціального тіла, родини, роду, народу, нації.

Війна способом опанування ресурсами ворожого середовища.

Культура війни є дієвим засобом інкорпорації ритуалів, міфологем, ідеологем.

Ці аксіоми мають евристичну цінність. Наприклад, засновуючись на істинності твердження, що бажання миру і прагнення миру ніколи не були здатні зупиняти війни, ми маємо усвідомити, що бажання завершити війну є результатом впливу емоцій на тілесно-корпоральний рівень конструювання соціальної реальності, а саме – емоції страху. Маємо звернути увагу на протилежність фізіологічної, біологічної та соціальної природи страху. У цьому сенсі слід розрізняти та вивчати фізіологію страху, біологію страху, соціологію страху це широкий спектр вимірювання рівнів тривожності, побоювань, боязкості тощо. Вони призводять до зростання виявів дезорієнтації, ускладнення адаптаційних процесів і зростання рівня невизначеності суспільства. Але зазначений ракурс змістової складової соціології страху суперечить біології страху. Страх відіграє важливе значення при виробленні стратегії самозбереження. Втім, теза самозбереження не цілком корелює із значущим для фізіології гальмівного процесу. Можливо, що вирішальним для розуміння соціальної природи страху є медицина. Такі медичні терміни як, приміром, «фобія» відіграли значну роль при інтерпретації в соціальних теоріях сфери «даності» у соціальній реальності, а саме існування іншого – ксенофобія, гомофобія тощо. Війна з Україною виявляє сутнісну відмінність природи соціального та медичного потрактування страху. Соціальна природа страху зумовлюється суто соціальними факторами, а саме протилежністю магічного світовідчуття, яку породжує страх і раціональною структурою соціальних порядків. У разі необхідності осмислення об'єктивації тілесності в умовах війни маємо поглянути на війну із точки зору протилежності магічного та раціонального світовідчуття. З цією метою звернемо увагу на кілька стереотипних для оптики війни прикладів. Вони можуть бути вихідними моментами пропонованої інтерпретації. Ці приклади такі: роман графа Толстого «Війна і мир», висловлювання Катона Старшого *Carthago delenda est*, надана Томасом Гббсом характеристика «первісного» стану суспільства *Homo homini lupus est*. Вважаємо, їх відповідними стереотипній оптиці війни у культурному полі. Їх черговість відповідає масштабуванню культури у соціальному полі. назва роману графа Толстого відповідає всеохоплюючому значенню культури масової (популярної), сама

історія походження висловлювання Марка Порція Катона вказує на самовизначення правлячого класу через розбудову всесвітньої історії – так само, як і абревіатура, яку використовує Томас Гоббс натякає на скромну та, скажімо, «лякаюча» обмеженість наукових теорій у відношенні із універсальними претензіями правлячого класу й претензіями окремих акторів культурного поля на пояснення сенсу існування людини в світі.

Отже, магія війни, виникаючи на тілесно-корпоральному рівні, вводить заборону поглянути на війну як на невід'ємний елемент соціальної реальності, інструмент вирішення конфліктів. Враховуючи очевидність страху перед війною, можна стверджувати, що війна та людина, війна та культура є непримиренними. Втім, цей напрямок є хибним, бо бажання, породжені страхом, виключають можливість примирення з реальністю.

Про глибинну значущість цієї проблематики нам нагадує, як вже зазначено, всесвітньо відома назва одного з численних творів графа Толстого. Цей роман не має багато читачів, а тому, хто здолає цю брилу авторської претензійності можна було би видавати спеціальну відзнаку (якщо б таке було можливо): «Прочитав «Війну і мир» графа Толстого». Феномен цього роману має різні вираження. Безсумнівні його значущість у розбудові соціальної міфології війни. Так само він складова пропаганди доблесті та слави петербурзької імперії. Тож, текст роману здобув особливий статус у всесвітній літературі. І гадаємо, що не через завзяте нав'язування автором концепції «дубини народної війни», а через оману, в яку талановитий автор уводив читачів.

Звернемо увагу, що поняття «мир», «війна», зазначені у назві твору, поєднані кон'юнктом «і». Омани читача полягає в наступному. При ознайомчому читанні читач не здогадається віднести назву до проблемного поля читання. Примарність назви нібито ясної антитези війни як стану розбрату та миру як позначення спільності стає зрозумілою, якщо збагнемо на зазначену даною назвою можливість примирення впорядкованого законами генеалогічного універсуму – «мир» із підпорядкованими прагненням людського егоїзму виявленням розбрату – «війна». Автор нав'язує читачеві магію війни, того розуміння війни, яке припускає інкорпорацію війни, усвідомлення її невідворотності та обов'язковості для людського життя. Читач, що відважиться на читання, роману графа Толстого має насолоджуватись смакуванням автором вигаданих батальних сцен Аустерліца та Бородіно, самопожертву героїв тощо. Варто зазначити, що у автора не вистачило гуманістичного натхнення, втім у нього вистачило натхнення повернути читача до думки, яку висловив за десятки сторіч до нього Геракліт із Ефесу, стверджуючи, «війна» є батьком всього. Чи усвідомлював цей зв'язок сам автор? Це питання літературознавчого дослідження, але для розуміння сутності питання об'єктивності тілесності воно не має значення. Отже, магія війни інкорпорує війну в тілесність, а обслуговувати цю можливість здатна не тільки релігія, але й література. Відтак, маємо зазначити, якщо українська гуманістика має змінити оптику війни, то вона має відмовитись від послідовного та цілеспрямованого нав'язування творів графа Толстого українськими школярами, а читання його творів має бути предметом літературознавчих дискусій. Нагадаємо ще раз, що графу Толстому не вистачає гуманістичного натхнення. Більш того, він це усвідомлював і, ймовірно, це спонукало його до вироблення ідеології непротилежності. Про це варто пам'ятати, щоб не ототожнювати духовні шукання автора із його творами.

Наступний приклад співвідносить нас із проблемою парадоксального характеру магії війни, оскільки вона суперечлива. У війн не буває доцільності, будь яких війн можна було б запобігти. Втім така оптика є наївною. В аналах світової історії існує обмежена кількість прикладів, коли представники правлячого класу відкрито називали речі своїми іменами. Найвідоміший приклад такої відвертості славетні слова Марка Порція Катона: *Carthago delenda est*. І той факт, що більшість чула і знає скорочену формулу висловлювання Катона Старшого натякає на те, що культура війни випестувана в історії людства, а відношення до війни парадоксальна. Маємо звернутись до найбільш загальної характеристики парадоксальності магії війни за допомогою питань, шлях до яких відкриває переконливе твердження римського сенатора: Чому в соціумі існує зацікавлення війною, яке здатне переростати у захопленість війною, військовими, воєнним? Чому людство нічого не винесло із своєї військової історії? І наша відповідь повертає нас до аксіом оптики тілесно-корпорального сприймання війни. І в цьому сенсі, війна є засобом регуляції відносин. У народів, які дійшли до цивілізованого стану все одно зберігаються архаїчні пласти соціальності. Очевидно, що таким є культ героїв. У своєму зародку він пов'язаний із культурою соціального служіння. Магія війни перетворює війну на репертуар переживань, сакралізуючи окремі елементи людського тіла. Найбільш популярні «серце», «погруддя», «голова», «очі», «руки». І в цьому проявляється соціальне призначення магії війни: заборона бачити війну власними очима.

Насамкінець, звернемося на залишковий вплив магії війни у соціальній теорії. Згадаємо, хрестоматійний приклад при викладі гіпотези суспільного договору в науковому полі гуманітарного і соціального знання. Отже, коли Томас Гоббс обмірковує первинний стан суспільства, то він характеризує цей стан відомим латинським прислів'ям (яке у більшості випадків сприймається як щось знайоме): Homo homini lupus est. Вихід із цього стану подвійний: або завоювання суспільства, яке скотилось до первісного стану відносин, більш сильним сусідом, або укладання суспільного договору. У даному випадку ми маємо поставити питання про те, що здатне розвіяти привабливу оптику магії війни? На наш погляд, у щоб запобігти об'єктивації тілесності в умовах під впливом магії війни має бути застосовано антидот.

Таким антидотом є усвідомлення того факту, що індивідуального досвід війни досвід сумнівний. Війна – це колективна справа. І нинішня московська війна з Україною засвідчує, що спотворені магією війни спільноти здатні чинити геноцид, а інші чинити спротив агресорам, навіть в тих обставинах, коли хтось розраховував тривалість спротиву.

СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ МЕДИЧНОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

КОГНІТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ – КРОК ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

*Рижов Олексій Анатолійович,
д.фарм.наук, професор,
зав.кафедрою медичної і фармацевтичної інформатики та ІТ,
Запорізький державний медичний університет*

Ключові слова: дистанційна форма навчання, когнітивні технології навчання, онтологія предметної області, адаптивні технології навчання.

Широке впровадження дистанційної форми навчання в системі медичної освіти є єдиним засобом продовжити освітній процес в складній соціальній ситуації в Україні за період 2020-2023 рр. Але треба зауважити, що медична освіта завжди була орієнтована на аудиторне навчання, а навчання студентів на клінічних кафедрах було орієнтовано на отримання практичних навичок у «койці хворого». Терміновий перехід до дистанційної форми навчання не дозволив професорсько-викладацькому складу перебудувати дидактику навчального процесу відповідно до реалій нових хмарних технологій. В більшості випадків хмаро-орієнтовані сервіси використовуються для доставки навчальної інформації до студента, забуваючи, що при аудиторному навчанні на студента який прийшов на кафедру впливає не тільки взаємодія з викладачем, взагалі навчальне середовище кафедри. Випадіння з педагогічної практики безпосереднього спілкування з викладачем та оточенням кафедри та клініки знижує мотивацію студента та спроможність швидко сприймати новий навчальний матеріал, який вони отримують за дистанційним форматом навчання. Але треба зазначити, що комп'ютерні технології навчання мають великі можливості в формуванні понятійної структури свідомості студента, його практичних навичок та компетенцій.

Метою роботи є розглянути когнітивну технологію формування професійної концептосфери студента при дистанційній формі навчання.

Впровадження дистанційної форми навчання в систему медичної освіти без глибокого аналізу форм і технологій трансферу знань не приводить до якісних результатів. Узагальнюючи уявлення про знання, які дають нам когнітивна психологія та когнітивна лінгвістика на засадах принципів системного аналізу, ми можемо сформулювати визначення поняття «наукове знання»: динамічна система спільності професіоналів, які в процесі комунікації засобами професійної мови формують (конструюють) у суспільній (своїй) свідомості структуровану сукупність концептів – єдину концептосферу предметної області, як результат активної цілеспрямованої діяльності з об'єктом дослідження методами даної науки. Динамічна система наукових знань обов'язково є підсистемою відповідної науки.